

Selecția și recrutarea elitelor parlamentare

■ IOANA MUNTEAN

[University of Bucharest]

Abstract

This paper presents models of political recruitment of candidates for legislative elections, in the Romanian context. We outline models, as well as other theoretical frameworks of the recruitment process, and discuss whether the Romanian parties recruit candidates for parliament by the book. Romania is at the second parliament elected under the reform implemented in 2008 when the PR system was replaced by a majoritarian one with single-member districts. And nothing seems to have changed. People still vote parties or alliances, and the selectorates are still characterized by lack of transparency when it comes to selecting candidates. The selectorates' power is intact, even though the new system was meant to make them more inclusive and to democratize the selection process.

Keywords

Legislative elections; selection of candidates; selectorate; primary elections; PR system; single-member district

1. Introducere

Partidele reprezintă de cele mai multe ori intermediarul dintre funcțiile publice și cetățeanul de rând. Lor le aparține această funcție de selecție și de recrutare a candidaților pentru poziții politice, deci sunt o cale de acces în rândurile elitei politice a unei țări. Procesul de recrutare și selecție a candidaților la alegerile parlamentare oferă acces la rețeaua relațiilor de putere din interiorul organizației politice, ceea ce furnizează explicații pentru acțiuni politice ale viitorilor parlamentari și membri de partid.

Considerăm important acest demers de cunoaștere, întrucât selectoratul unui partid are puterea de a decide cine anume intră în parlament din colegiile sigure. În aceste colegii în care partidul are majoritate în structurile administrației de la nivel local, sunt șanse foarte mari ca un candidat să iasă învingător chiar și după o campanie electorală formală, în care nu se investesc prea multe resurse. Iar în cazul unui partid sau a unei alianțe aflate pe primul loc ca intenție de vot la nivel național, acest prerogativ al selectoratului este de mare însemnătate.

Recrutarea și formarea elitelor parlamentare sunt particularități ale democrațiilor și una dintre sarcinile partidelor. Selecția candidaților este un pas esențial pentru orice partid, întrucât de reușita acestor candidați va depinde anvergura pe care o va avea partidul și

importanța acestuia în jocurile de putere, dar și calitatea viitoarelor politici promovate de parlamente.

Recrutarea parlamentarilor este „o unealtă analitică folositoare pentru a înțelege partidele politice: cât de descentralizate, cât de democratice și cât de permeabile sunt la influența grupurilor de interes”.¹

În timp ce sistemele electorale sunt cercetate îndelung, analizele proceselor de selecție a candidaților din partide sunt foarte puține. Din cauza lipsei de date empirice pe această temă, unii cercetători au denumit acest teren ca fiind „gradina secretă a politicii”.² Bowler³, susține că „cea mai bună explicație pentru acțiunea colectivă a legislatorilor rezidă în procedurile de nominalizare în general și în cei care fac nominalizările în particular”.

Prezentul articol are două secțiuni. În prima secțiune discutăm despre cadre teoretice de analiză a selecției candidaților. În cea de-a doua secțiune expunem modele de selecție și recrutare utilizate în științele politice cu discuții aplicate la România. Articolul va fi încheiat în secțiunea a 3-a, de concluzii.

2. Cadrul de analiză a selecției candidaților

Hazan și Rahat⁴ propun un cadru de analiză a selecției candidaților, bazat pe patru dimensiuni, situate pe un continuum inclusiv-exclusiv. În primul rând apare problema candidaturii, a celor care pot deveni candidați. Se poate pleca de la o bază formată din întreg electoratul. În această situație ne aflăm la polul inclusiv al dimensiunii „candidatură”. Pe măsură ce se impun condiții care restrâng accesul la candidatură, procedura se mută spre polul exclusiv. Criteriile de vârstă și de vechime în partid sunt considerate uzuale.

A doua dimensiune este reprezentată de selectorat (Fig.1). Selectoratul este alcătuit din cei care fac nominalizările pentru candidați într-un partid. Poate fi compus dintr-o singură persoană, de exemplu președintele partidului, până la întreg electoratul dintr-un stat. Fără a utiliza termenul de selectorat, Schattschneider arată că, observând procesul de nominalizare de candidați, un observator poate să afle care este distribuția de putere și centrul de putere al unui partid: „cel care face nominalizările este proprietarul partidului”.⁵

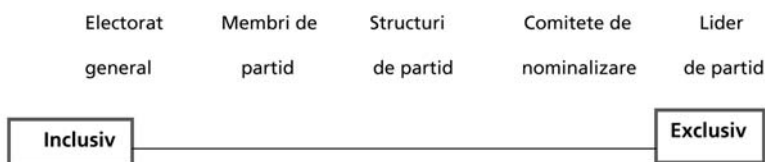


Figura 1. Selectorate de partid (adaptare după Hazan și Rahat 2006, p 110)

1 Mihail Chiru, Ionuț Ciobanu, „Legislative Recruitment and Electoral System Change: The case of Romania”, *CEU Political Science Journal* Vol. 4, No. 2, (2009): 193

2 Elmer Eric Schattschneider *Party government: American government in action, third printing* (New Jersey, Transaction Publishers, New Brunswick 2009)

3 Shaun Bowler, „Parties in Legislatures: Two Competing Explanations”, în R.J. Dalton and M.P. Wattenberg (coordonatori), *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies* (Oxford: Oxford University Press, 2000), pp.157–79

4 Reuven Y. Hazan & Gideon Rahat, „Candidate selection, Methods and Consequences”, în Richard S Katz, William J Crotty, (coordonatori), *Handbook of Party Politics*, (London: Sage Publications Ltd, 2006)

5 Schattschneider, *Party government*, 100

Pe continuumul exclusiv – inclusiv primul nivel este cel mai inclusiv și cuprinde întreg electoratul unui stat; la al doilea nivel găsim procedurile care permit membrilor unui partid să se implice în procesul de selecție. De exemplu, în cazul alegerilor primare din statele unde există această practică, membrii de partid pot să determine lista de candidați și ierarhia acestora, caz care se situează mai aproape de polul inclusiv, sau pot să aleagă o lista deja stabilită, ceea ce mută procedura spre mijlocul continuumului. Atunci când selectoratul este reprezentat de structuri de partid, procedurile se mută la mijlocul continuumului. Și structurile de partid se pot situa pe acest continuum, în funcție de complexitatea acestora, plecând de la Congrese, la comitete, birouri sau chiar un singur decident. Cu cât este mai exclusiv un selectorat, cu atât este mai puțină competiție între candidați⁶. Dacă selectoratul este inclusiv, aleșii vor avea o mai mare loialitate pentru electorat, și o mai mare autonomie față de partid, ceea ce se va traduce într-o mai redusă coeziune în partid.

O altă dimensiune se referă la nivelul de descentralizare. Metodele centralizate implică selectorate la nivel național, în timp ce metodele descentralizate de selecție implică selectorate la nivel local, indiferent dacă sunt exclusive sau inclusive. În acest context apare problema influenței unor membri din teritoriu, supranumiți de presă „baroni locali”. Dacă selecția se face exclusiv și descentralizat procedura nu poate fi considerată mai democratică decât cea anterioară, centralizată (Hazan și Rahat 2010).

Kirster Lundell⁷ (2004) utilizează cinci nivele de descentralizare pentru un partid. Cea mai descentralizată selecție este cea realizată la reuniunile locale de partid, fie că sunt comitete locale de selecție sau alegeri primare, unde participarea este deschisă tuturor membrilor de partid.

La al doilea nivel, selecția se face la nivel de district (județ) de către un comitet de selecție, de către o structură executivă districtuală (județeană) sau de către delegați ai filialelor locale în cadrul unei convenții sau a unui congres.

La cel de-al treilea nivel selecția se face ca la primele două, doar că organele de partid regionale sau naționale pot influența procesul, de exemplu prin veto sau prin adăugarea sau eliminarea de candidați de pe liste. Decizia este luată totuși la nivel districtual.

Dacă există doar aprobare formală din partea organelor regionale sau naționale, procesul intră în cea de-a doua categorie. La nivelul al cincilea selecția se face de către liderul de partid, organul executiv național, comitete de selecție la nivel național sau alegeri primare la nivel național. Dacă decizia este luată la nivel național dar procesul de selecție se face la nivel local, districtual sau regional, procesul se află la nivelul 4 de descentralizare⁸.

Pe scala Lundell a descentralizării, partidele mari din România se află la mijlocul scalei, iar cele mai mici, la extreme. Astfel, PSD se află mai degrabă spre 3 decât spre 4, PDL se situează la nivelul 3, iar PNL la mijlocul scalei. UDMR este la nivelul 1 de descentralizare în schimb ce PRM și PC la nivelul 5⁹. UNPR și PPDD nu au fost cuprinse în cercetarea realizată în 2009, întrucât au participat ca partide politice în alegerile parlamentare abia în 2012. Pe pagina de internet a PPDD¹⁰ nu sunt afișate informații pe această temă, dar putem presupune că mecanismul este unul puternic centralizat, având în vedere faptul că partidul este unul relativ nou și construit în

6 Hazan și Rahat, *Candidate selection*, 111

7 Kirster Lundell, Determinants of candidate selection. *Party Politics*, Sage Publications 10(1), (2004) p. 25-47

8 Lundell, Determinants, 34

9 Chiru, Legislative

10 <http://www.ppdd.ro/node/43>, accesat 05.04.2013, la secțiunea Statut apare mesajul „în lucru”, dar nici în altă secțiune a site-ului partidului nu există informații referitoare la modul de desemnare a candidaților la alegerile parlamentare

jurul și de către un lider carismatic, fost proprietar de televiziune tabloidă. UNPR se situează la nivelul 5 al descentralizării, candidații fiind desemnați de un organism executiv național (art. 42 din statut¹¹). Chiru și Ciobanu remarcă, de asemenea, că după introducerea sistemului de vot uninominal niciun partid nu și-a modificat statutul referitor la selecția candidaților pentru parlamentare, ceea ce demonstrează prevalența practicilor informale în materie.

Revenind la dimensiunile lui Hazan, ultima dimensiune descrisă de acesta se referă la numire de candidați versus votare de candidați. Acesta consideră că partidele care utilizează procedura votării candidaților (dintr-un tur de scrutin sau mai multe) sunt în direcția democratizării procedurilor de selecție.

Formațiunile politice din România, cu excepția UDMR, nu sunt un model de democratizare a selecției de candidați. Asta deși mai toate partidele au cochetat la un moment dat cu ideea de alegeri primare. În 2004, Institutul Ovidiu Șincai¹² lansa un raport intitulat „Alegerile primare în partide – componentă a reformei clasei politice”¹³ prin care argumenta necesitatea introducerii acestui sistem, pentru consolidarea democratică a societății, pentru a da predictibilitate carierei politice și pentru a spori competitivitatea inter-partide prin creșterea competitivității intra-partide. Institutul lansa pe atunci și o propunere, denumită „Sistemul celor 4 sferturi”¹⁴. PSD a fost primul partid românesc care a organizat în 2004 alegeri primare pentru stabilirea candidaților la parlamentare. Alegerile de atunci au fost controversate, existând suspiciuni de fraudă și nemulțumiri în rândul candidaților¹⁵. Ideea de alegeri interne a fost abandonată ulterior de PSD.

Și alte partide au utilizat mai apoi alegerile primare pentru stabilirea candidaților. PDL l-a utilizat în 2013 pentru stabilirea candidatului la președinție, când toți membrii partidului ar fi putut să voteze. În realitate, aproape jumătate și-au exprimat opțiunea. Și cu ocazia alegerilor parlamentare și pentru desemnarea candidatului la Primăria Capitalei au fost voci din partid care au cerut să se aplice acest sistem, însă fără reușită¹⁶. Și în PNL a existat o propunere de votare a candidatului la președinție în cadrul unor alegeri primare, însă propunerea a fost respinsă de președintele partidului, care era și desemnat la candidatură.

Atât PSD cât și PDL și PNL au tatonat cu ideea de alegeri primare. Totuși marile formațiuni politice sunt reticente în a utiliza acest sistem de desemnare a candidaților. Deși este un bun exercițiu de transparentă, deschidere, și reformare, liderii de partide nu îl utilizează, decât atunci când nu mai au nimic de pierdut. PSD a încercat acest exercițiu de transparentă după guvernarea Năstase, puternic asociată de opinia publică de tema corupției. PDL a fost tot într-un moment de umbră, fiind în opoziție, după o guvernare grea și nepopulară din cauza crizei economice și a măsurilor de austeritate. Democratizarea selecției candidatului la prezidențiale a venit astfel ca o modalitate salvatoare de reformare, care a captat agenda publicului în lipsa altor teme. Dar observăm că atunci când partidele sunt la putere nu fac aceste exerciții de democrație intra-partinică. Motivul este unul simplu: desemnarea

11 http://www.unpr.eu/statut_tipar.pdf, accesat 05.04.2013

12 Institutul este apropiat de PSD și este condus de Adrian Năstase, fost prim-ministru și președinte al PSD. Adresa web este www.fisd.ro

13 http://www.fisd.ro/PDF/mater_noi/Raport%20alegeri%20interne.pdf, accesat 25.11.2013

14 25% candidați erau desemnați de către conducerea centrală a partidului, 25% de către conducerea județeană a partidului (Delegația Permanentă), 25% de către Organizația Județeană de Tineret, iar restul de 25% erau desemnați de către Organizația Județeană de Femei

15 Emilian Isăilă „La alegerile interne din 2004, PSD-istii s-au furat între ei”, Hotnews, 21 iunie 2005, <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1223189-alegerile-interne-din-2004-psd-istii-furat-in-tre.htm>, accesat 25.11.2013

16 http://stiri.tvr.ro/blaga-candidatul-pdl-la-presedintie-va-fi-ales-de-toti-cei-peste-300-000-de-membri-ai-partidului_33906.html#sthash.OYkr14t5.dpuf, accesat 25.11.2013, http://www.realitatea.net/catalin-predoiu-este-candidatul-pdl-la-prezidentiale_1341233.html, accesat 10.01.2014

candidaților de către un selectorat, de regulă exclusiv și de la nivel național, este un exercițiu de putere și influență, la care partidele nu doresc să renunțe, cel puțin nu atunci când stau bine în sondaje.

3. Modele de selecție și recrutare a candidaților

În literatura recentă sunt propuse mai multe modele de recrutare, printre care modelul cerere-ofertă și cel al alegerii raționale. Acesta din urmă a fost influențat de cercetările lui Joseph Schlesinger și este foarte popular în Statele Unite ale Americii. Politicienii sunt oameni caracterizați de ambiție și caută să își maximizeze șansele de reușită, iar ambiția este dependentă și de structura de oportunități disponibilă, care acționează ca un factor declanșator al acesteia¹⁷. Teoria alegerii raționale presupune că toți politicienii sunt agenți raționali care gândesc în termeni de costuri și beneficii. Acest lucru poate să fie foarte corect, întrucât orice doritor pune în balanță ce pierde și ce câștigă de pe urma intrării în politică, din punct de vedere financiar sau al vieții de familie.

Ambiția de a candida este răspunsul la structura de oportunități politice și la structura competiției electorale de la un moment dat. Structura competiției electorale, potrivit lui Schlesinger, poate direcționa ambițiile politicienilor prin definirea șanselor de reușită. Structura oportunităților politice se referă într-o democrație la numărul de locuri disponibile pentru candidați și la totalitatea regulilor care guvernează acea competiție.

Ambiția poate să fie de 3 categorii¹⁸. Ambiția discretă îl face pe un politician să își dorească un singur mandat, pentru o perioadă finită iar apoi să se retragă. Ambiția statică se referă la dorința de a face carieră într-o funcție anume, de exemplu de parlamentar. Iar ambiția progresivă, se referă la dorința de a avansa în politică și de a ocupa cele mai înalte funcții. De-a lungul carierei unui politician, direcția ambiției poate să varieze, iar pe măsură ce posibilitățile se schimbă, politicienii rezonabili își ajustează și ambițiile.

Însă pentru Schlesinger, jocul partidelor care dețin monopolul structurilor de oportunitate limitează alegerile indivizilor. Partidele politice dețin poziția dominantă deoarece fabrică *framework-ul* carierei politice, contabilizează și distribuie locurile eligibile.

Un alt model din literatura de specialitate este modelul cerere-ofertă (Fig. 2), propus de Pippa Norris și Joni Lovenduski¹⁹. Dinamica procesului poate fi urmărită ca interacțiunea dintre oferta din partea celor care doresc să candideze și cererea *gatekeeper*-ilor partidelor. Modelul este utilizat și pentru analiza reprezentării pe criterii de gen în parlamente.

Factorii care influențează partea de cerere se referă la judecățile despre candidați pe care le fac cei care îi selectează, cum ar fi caracterul acestora, calificările, experiența politică, abilitățile de comunicare, competența, cinstea, dacă poate fi de încredere și nu va trăda politic partidul, etc. Întrucât selectorii, *gatekeeperii*, nu îi pot cunoaște personal chiar pe toți aplicanții, aceștia operează cu discriminări²⁰. Acestea pot fi directe (judecăți pozitive sau negative ale unui individ pe baza caracteristicilor grupului din care provine) sau indirecte (anticiparea unor reacții ale electoratului la prezentarea candidatului).

17 Joseph Schlesinger, *Ambition and Politics: Political Careers in the United States*, (Chicago: Rand McNally and Co, 1966)

18 Schlesinger, *Ambition*, 1991, 39-41

19 Pippa Norris, Joni Lovenduski *Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament* (Cambridge: Cambridge University Press 1995)

20 Pippa Norris folosește termenul de discriminare „într-un sens neutru, ca însemnând evaluarea individului pe baza caracteristicilor grupului”

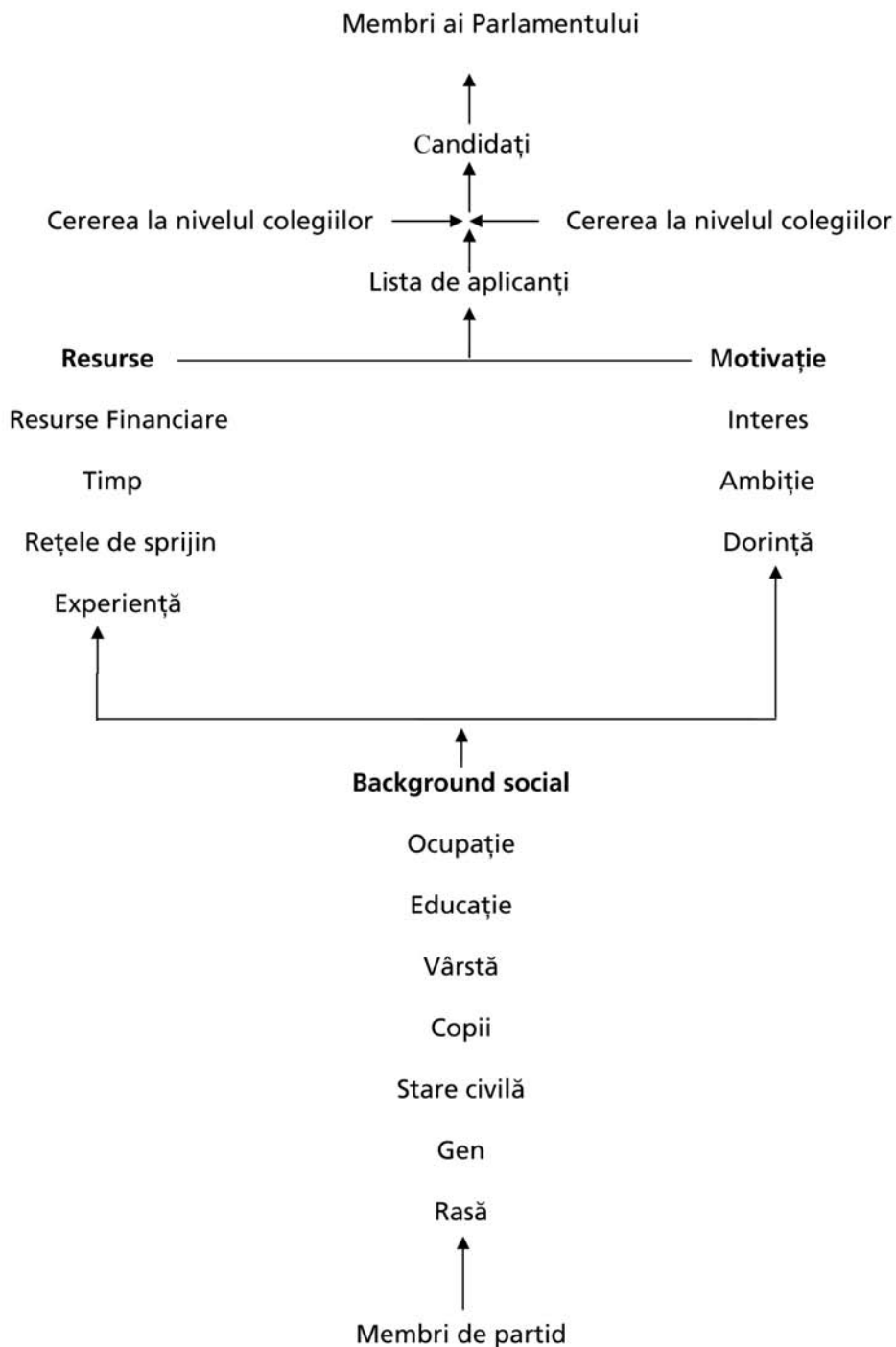


Figura 2. Modelul Cerere-Ofertă al Recrutării
(adaptare după Norris și Lovenduski, 1995, p 144)

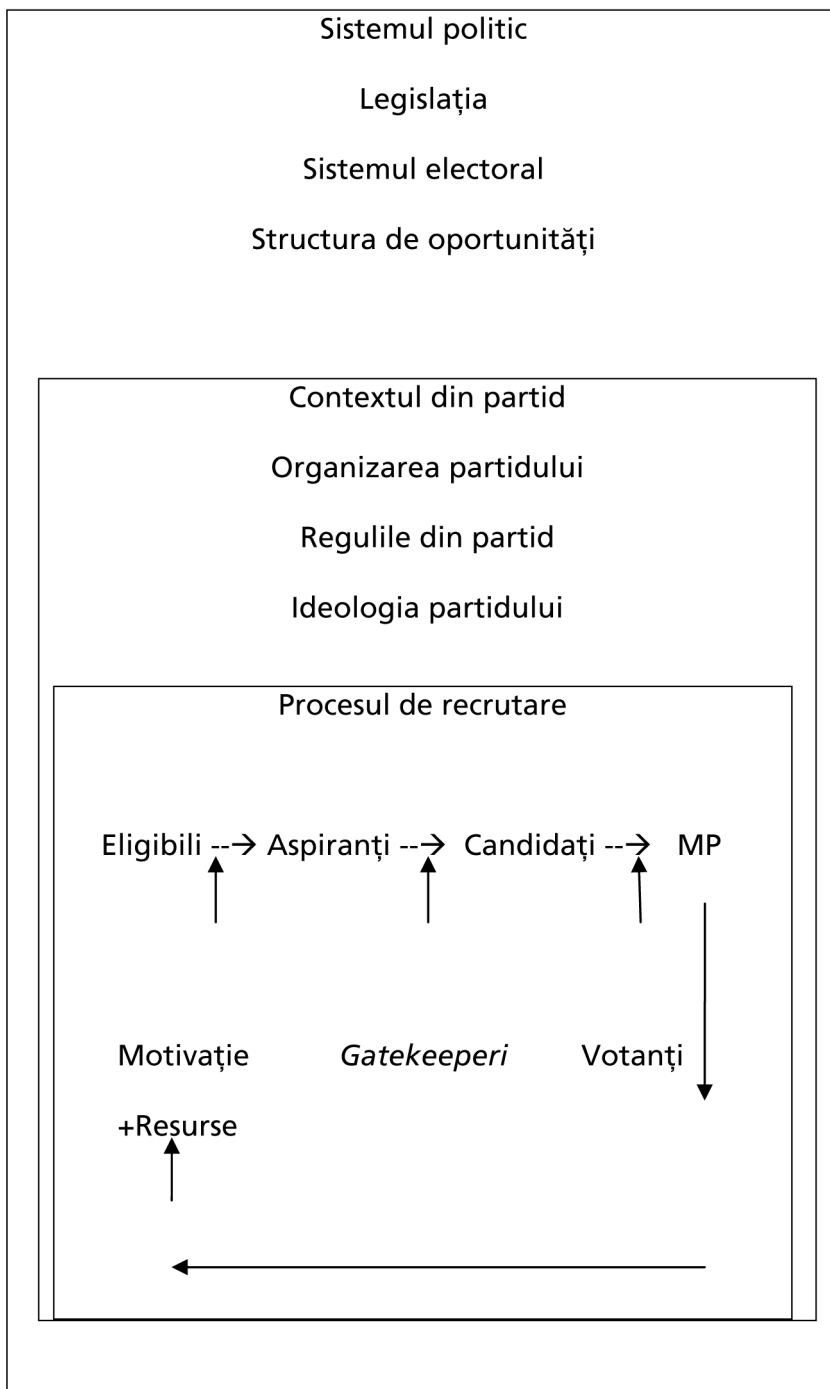


Figura 3. Factori care influențează procesul de recrutare. Model comparativ.
Adaptarea autorului după Norris și Lovenduski, 1995, p 184

Pe partea de ofertă apar constrângerile de timp, de bani sau experiență invocate de posibiii candidați dar și factori motivaționali, ambiție, interes și dorință sau impuls (*En. Drive*). Astfel că, persoane care sunt calificate să candideze renunță să facă acest lucru din cauza propriei evaluări a situației. În acest model rețelele de sprijin și experiența politică, alături de timpul disponibil pentru activități politice și finanțare sunt considerate resurse importante care pot să influențeze un rezultat politic.

Analiza procesului de recrutare a candidaților la parlamentare a fost detaliat de cei doi cercetători într-un model comparativ de recrutare care să poată fi aplicat mai multor sisteme politice (Fig. 3). Astfel, analiza procesului trebuie să țină cont de trei tipuri de factori. Fiecare țară are particularitățile ei de sistem – politic, electoral, legal și de structură a oportunităților. În al doilea rând fiecare partid este construit diferit, de la organizare până la ideologie. În al treilea rând diferențele care influențează direct procesul sunt motivațiile și resursele de care dispun candidații, atitudinea *gatekeeper*-ilor – mai exact suspiciunea de lipsă de echidistanță din partea acestora²¹.

Factorii de sistem generează practic regulile jocului. De exemplu, în România, Constituția²² introduce ca limita de vârstă pentru a fi ales în Camera Deputaților 23 de ani, iar în Senat 33 de ani. De asemenea, regulamentele interioare ale Parlamentului și o serie de legi stipulează incompatibilitățile funcției de parlamentar.

Pluripartidismul românesc face ca oportunitățile de a candida să fie mai numeroase ca într-un regim monopartid. Oportunitățile de a candida depind direct de numărul de partide din sistem și de apariția de partide tinere, în căutare de aderenți și reprezentanți. Dar, așa cum notează Pippa Norris²³, relația dintre sistemul de partide și elitele legislative este una complexă și trebuie evitat a se trage concluzii simpliste despre legătura dintre recrutare și elitele parlamentare.

În schimb, sistemul electoral pare la o primă vedere să aibă o legătură directă cu componența elitei parlamentare. Cel puțin trei factori influențează procesul de recrutare a candidaților și implicit componența legislativului: tipul de sistem electoral (majoritar, proporțional sau mixt), tipul și numărul de tururi de scrutin (uninominal sau pe liste, într-un tur sau două) și numărul de colegii²⁴ dintr-o circumscripție electorală.

Acest ultim factor contează mai ales pentru desemnarea de candidați care trebuie să câștige neapărat un loc în parlament, cum ar fi notabilii partidului, trimiși „de la centru” să candideze într-un colegiu dintr-o circumscripție sigură, unde partidul din care fac parte deține funcții de conducere în administrația publică, influența lui este sporită iar șansele de eșec minime. Se ajunge la situații în care, pentru a păstra onoarea proprie dar și pe cea partidului, parlamentari care reprezentaseră într-o legislatură cetățeni dintr-o parte a țării, ajung să candideze în alt capăt de țară, doar pentru a ajunge în parlament. Alegerile din 2012 au oferit mai multe exemple de acest gen, mai ales din partea liderilor fostului partid de guvernământ, care s-au retras în colegii sigure, fără nicio legătură cu preocupările lor anterioare sau cu rădăcinile lor de familie²⁵. Oricum, anul 2012 ne-a demonstrat din nou că, în România, la fel ca în alte țări cu democrații tinere, oamenii aleg în

21 Norris, *Political*, 183

22 Articolul 37 din Constituția României

23 Norris, *Political*, 1995

24 Colegiul uninominal este subunitatea unei circumscripții electorale, în care este atribuit un singur mandat. În România există 43 de circumscripții electorale, corespunzătoare județelor și municipiului București

25 Romulus Georgescu, „Colegiul Director al PDL a stabilit unde candidează „greii” partidului”, *Adevarul.ro*, 11 octombrie 2012, http://adevarul.ro/news/politica/colegiul-director-pdl-stabilit-candideaza-greii-partidului-1_50aec7197c42d5a663a04976/index.html, accesat 07.10.2013

continuare partidul, iar nu individul. Croitoru²⁶ susține că oamenii aleg partidele pe baza reputațiilor lor, iar nu în urma analizării de programe politice. În democrațiile mature, reputația și programele politice sunt concordante, dar în economiile emergente nu există concordanță între reputație și fapte.

Venind mai aproape de România, Alexandru Radu consideră că partidele s-au constituit în entități clientelare, bazele lor sociale fiind substituite cu grupuri de clienți politici²⁷. Exemple de acest tip sunt relevate de presă la fiecare schimbare de putere, când instituțiile publice sunt eliberate de clienții fostului regim și populate cu oameni apropiați noii puteri.

La rândul lui, Lucian Croitoru completează ideea lui A. Radu, însă analiza identifică o cauză economică pentru eșecul instituțiilor publice. Acesta susține că sunt numiți în posturi cheie oameni fără competențe specifice deoarece libertatea economică este slabă. Libertatea economică este definită ca fiind libertatea de a prospera în interiorul unei țări fără intervenția guvernului sau a unei autorități economice. Cu libertatea economică redusă, însăși libertatea politică se reduce și se pervertește: „Oamenii au putut vota, dar politicienii votați au numit politicieni în posturi care cer competențe specifice, ceea ce nu reflecta intenția inițială a votanților”²⁸.

4. Concluzie

În România, pentru recrutarea candidaților la parlamentare este nevoie o mai mare transparență în procedurile pe care le aplică partidele deși în 2011 – și nu numai – partidele au promis să își nominalizeze noii candidați prin mecanisme transparente, în baza unor criterii minimale de profesionalism și integritate.

La 6 ani de la schimbarea sistemului electoral în România organizarea de tip partidocratic pare să fie în continuare de actualitate în contextul în care beneficiile uninominalului nu sunt foarte vizibile. Selectoratele românești au în continuare foarte multă putere, la care nu renunță, cel puțin când partidele stau bine în sondaje. De asemenea, descentralizarea procedurilor de selecție a candidaților pentru parlamentare nu este un exercițiu pe care îl fac partidele puternice ci doar cele slăbite în urma unor guvernări nepopulare.

Rezultatul deciziilor selectoratelor, adică parlamentele românești, sunt investite cu foarte puțină încredere din partea cetățenilor, comparativ cu alte instituții românești dar și cu media europeană. Eurobarometrul²⁹ publicat de Comisia Europeană în noiembrie 2014 arată că 17% dintre români au încredere în parlamentul național, față de 30% media europeană. În Guvern încrederea este de 26% față de 29% media UE. De asemenea, 77% dintre români tind să nu aibă încredere în parlament, față de 62% media UE. În Guvern procentul celor care nu au încredere este de 74%, cu 3 pp mai mult decât media UE. De asemenea, o analiză recentă³⁰ arată că 6% dintre legiuitori au problema cu legea, fiind trimiși în judecată, urmăriți penal, condamnați în prima instanță sau definitiv.

26 Lucian Croitoru, „Democracy, Political Competition and Public Debt”, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 45E, June (2015).

27 Alexandru Radu, *Sisteme politice contemporane* (București, Editura Cartea Universitară 2003), 183

28 Lucian Croitoru, *Jaful vs. Dreptul de a nu minți*, (București: Editura Curtea Veche 2012), 46

29 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb82/eb82_fact_ro_en.pdf, accesat 18.05.2015

30 <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-18318529-cati-condamnati-trimisi-judecatata-cercetati-penal-fac-legi-parlamentul-romaniei-lista-completa.htm>, accesat 05. 02.2015

Și atunci, ce este de făcut? În mod clar o transparentizare a criteriilor utilizate de selectorate în selecția și recrutarea de candidați, însoțită de o reformă a salarizării concomitent cu o reducere numărului de parlamentari și o reformă a sistemului electoral. De actualul sistem nu sunt mulțumite nici partidele, dovadă numeroasele discuții și încercări de modificare. Astfel încât, cel puțin primul pas, al recunoașterii problemei, a fost făcut deja.

BIBLIOGRAFIE

Alexandru Radu, *Sisteme politice contemporane* (București, Editura Cartea Universitară 2003)

Claudiu Tufiș, *Valorile Românilor, Newsletter*, seria 2013-2014, No 2, Iunie, (2013), <http://www.romanianvalues.ro/newsletter/2013>

Elmer Eric Schattschneider, *Party government: American government in action, third printing* (New Jersey, Transaction Publishers, New Brunswick 2009)

Joseph Schlesinger, *Ambition and Politics: Political Careers in the United States*, (Chicago: Rand McNally and Co, 1966)

Joseph Schlesinger, *Political Parties and the Winning of Office*, (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1991)

Kirster Lundell, Determinants of candidate selection. *Party Politics*, Sage Publications 10(1), (2004) p. 25-47

Lucian Croitoru, *Jaful vs. Dreptul de a nu minți*, (București: Editura Curtea Veche 2012), 46

Lucian Croitoru, „Democracy, Political Competition and Public Debt”, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 45E, June (2015)

Mihail Chiru, Ionuț Ciobanu, „Legislative Recruitment and Electoral System Change: The case of Romania”, *CEU Political Science Journal* Vol. 4, No. 2, (2009): 192-231

Pippa Norris, Joni Lovenduski *Political Recruitment: Gender, Race and Class in the British Parliament* (Cambridge: Cambridge University Press 1995)

Reuven Y. Hazan & Gideon Rahat– „Candidate selection, Methods and Consequences”, în Richard S Katz, William J Crotty, (coordonatori), *Handbook of Party Politics*, (London: Sage Publications Ltd, 2006)

Reuven Y. Hazan & Gideon Rahat *Democracy within Parties, Candidate Selection Methods and their Political Consequences*, (Oxford: Oxford University Press 2010)

Shaun Bowler, „Parties in Legislatures: Two Competing Explanations”, în R.J. Dalton and M.P. Wattenberg (coordonatori), *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies* (Oxford: Oxford University Press, 2000), pp.157–79

Resurse Web, în ordinea apariției în text:

www.ppdd.ro

www.unpr.ro

www.fisd.ro

www.hotnews.ro

www.stiri.tvr.ro

www.adevarul.ro

www.europa.eu